

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Karolina Laczak

De nya mutbrotten

– ett klarare rättsläge?

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin: VT 2013

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Summary	2
Förkortningar	3
1. Inledning	4
1.1 Bakgrund, syfte och frågeställningar	4
1.2 Metod och teori.....	5
1.3 Material och forskningsläge	5
1.4 Avgränsningar och disposition.....	7
2. Muttbrott	8
2.1 Tagande av muta	8
2.1.1 Generellt om brottet	8
2.1.2 Personkretsen	11
2.2 Offentlig respektive privat sektor	13
2.3 Givande av muta.....	16
2.4 Otilbörlighetsrekvisitet	18
2.4.1 Allmänna utgångspunkter	18
2.4.2 Rättspraxis	20
3. Analys och slutsatser	23
Käll- och litteraturförteckning	30
Bilagor	32

Sammanfattning

De senaste åren har medvetenheten om korruptionen inom vårt land ökat samtidigt som en hel del kritik riktats mot hur den svenska mutbrottslagstiftningen är utformad. Framförallt har kritiker menat att mutbrottsbestämmelserna varit för otydliga och svårtillämpade. Kritiken ledde till att lagstiftaren bestämde sig för att göra en översyn av regleringen och införa reviderade mutbestämmelser 2012. Den här uppsatsen syftar till att undersöka på vilket sätt bestämmelserna har ändrats samt om dessa har blivit tydligare formulerade och bättre anpassade för att identifiera och bestraffa korrupta beteenden. Undersökningen har begränsats till de två huvudbrotten tagande respektive givande av muta i brottsbalken 10 kap. 5 a–b §§. Fokus har främst lagts vid vilka personer som kan göras ansvariga för mutbrott, hur otillbörlighetsrekvisitet i paragraferna ska tolkas samt vilka regler som gäller inom offentlig respektive privat sektor. Jag har genomfört undersökningen genom att studera förarbeten, praxis och doktrin på området. Slutsatserna jag drar är att mutbrottslagstiftningen delvis blivit bättre genom att personkretsen utvidgats samtidigt som det är lättare att utläsa vilka som omfattas av denna. Däremot har otillbörlighetsrekvisitet inte blivit tydligare definierat. Vidare anser jag att det ska råda en fortsatt samreglering av reglerna för den offentliga och privata sektorn, men att det mer uttryckligen borde framgå av lagen att det ska göras en strängare bedömning av mutbrott inom den offentliga sektorn. En lösning jag därför förespråkar är att man lägger till ett stycke i 5 a §, där man genom exempel tydliggör hur bedömningen för vad som är ett otillåtet agerande kan göras, samtidigt som det betonas att det råder skillnad mellan mutor som förekommer i den offentliga respektive privata sektorn.

Summary

In the last couple of years the awareness of corruption in Sweden has increased while extensive criticism has been directed towards the design of the Swedish anti-bribery law. The critics have mainly argued that the bribery provisions have been too vague and difficult to apply in specific cases. The criticism led to a decision by the Swedish legislator to do an oversight of the regulation and to introduce revised bribery provisions in 2012. This thesis is aimed at exploring in which way the provisions have changed and if they have become less ambiguous and better suited to target and punish corrupt practices. The examination has been limited to the two main provisions bribe-taking and bribe-giving which can be found in the Swedish Penal Code chapter 10 sections 5 a–b. My main focus has been investigating which persons can be held accountable for bribery offences, how the necessary condition “undue” in the provisions ought to be interpreted and which rules apply for the public versus the private sector. I have conducted the study by examining preparatory works, case law and doctrine concerning this field. My conclusions are that the anti-bribery law has in part improved through the extension made of the circle of recipients and the clearer definition of this circle. However, the necessary condition “undue” has not been defined in a more distinct manner. Furthermore I hold that a continued joint regulation ought to apply for the public and private sectors, although the law should more expressively state that a stricter assessment is to be made in bribery cases concerning the public sector. I therefore propose adding another paragraph to the 5 a section, which would, through examples, clarify how the assessment of what constitutes a criminal act could be made. Simultaneously it would emphasize the difference between bribery offences occurring in the public sector compared to the private one.

Förkortningar

BrB	-	Brottsbalken
Dir.	-	Direktiv
HD	-	Högsta domstolen
IMM	-	Institutet Mot Mutor
NJA	-	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	-	Proposition
RH	-	Rättsfall från hovrätterna
SOU	-	Statens offentliga utredningar

1. Inledning

1.1 Bakgrund, syfte och frågeställningar

Mutbrott och korruption har börjat uppmärksammas allt mer i Sverige de senaste åren. Längre har landet haft ett rykte om att vara relativt förskonat från dessa problem; bl.a. har Sverige rankats högt i organisationen Transparency Internationals årliga mätningar över de länder i världen som uppfattas som minst korruptionsdrabbade.¹ De senaste åren har vi dock sett ett antal mutfall som väckt stor uppmärksamhet. Framförallt muthärvan i Göteborg har fått mycket mediautrymme och lett till ett antal fällande domar. Kommunala tjänstemän i Göteborgs stad hade tagit emot mutor från entreprenörer inom byggsektorn i utbyte mot fördelar vid kommunens inköp av tjänster och varor. Fortfarande har inte hela härvan retts ut i domstol utan ett antal fall väntar ännu på prövning.² All denna uppmärksamhet har lett till en ökad medvetenhet kring korruptionens existens samt ett ifrågasättande av hur effektiv den svenska mutbrottslagstiftningen egentligen är. Kritik har ofta riktats mot regleringen för att vara alltför otydlig och svår att tillämpa i konkreta fall.³ År 2012 ändrades därför bestämmelserna på så sätt att mutbrotten samlades i samma kapitel i brottsbalken, en viss omskrivning skedde av de huvudsakliga brotten tagande och givande av muta samtidigt som en del nykriminaliseringar infördes. Tanken var att skapa en bättre lagstiftning som skulle göra det enklare att förstå vad som utgör ett mutbrott respektive vad som faller utanför det kriminaliserade området.⁴

Syftet med denna kandidatuppsats är därför att undersöka mutbrottslagstiftningen med fokus på brotten tagande och givande av muta i BrB 10 kap. 5 a–5 b §§. Framförallt inriktas uppsatsen på hur lagstiftningen är utformad efter lagändringarna förra året och om den därigenom blivit tydligare formulerad och mer ändamålsenlig.

För att uppnå mitt syfte tänker jag besvara följande frågeställningar: hur ser regleringen kring mutbrotten ut idag jämfört med innan lagändringarna? Vilka personer och beteenden tar bestämmelserna främst sikte mot? Hur ska otillbörlighetsrekvisitet i paragraferna tolkas?

¹ I den senaste mätningen 2012 hamnade Sverige på fjärde plats av totalt 176 länder och regioner. *Corruption Perceptions Index 2012* från <http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/>, hämtad 2013-04-23.

² <http://www.svt.se/nyheter/sverige/goteborg-forsta-fallande-domen-i-mutharva;>
<http://www.dn.se/nyheter/sverige/flera-har-redan-friats>, hämtade 2013-04-25.

³ Dir. 2009:15, s. 3–5.

⁴ Prop. 2011/12:79, s. 1, 11.

1.2 Metod och teori

Jag har tillämpat sedvanlig juridisk metod för att besvara mina frågeställningar. Detta innebär att jag har studerat lagstiftning, förarbeten och domstolspraxis. Dessutom har jag använt mig av doktrin i form av böcker, artiklar och handböcker för att närmare kunna utröna gränserna för lagstiftningen samt ta del av opinionen kring den.

För att kunna diskutera det resultat jag fått fram genom att besvara mina frågeställningar, har jag tillämpat ett kritiskt perspektiv. Jag har analyserat den nya mutbrottslagstiftningen för att se om den förändrats på det sätt som det var tänkt när en utredning tillsattes för att göra en översyn av den och föreslå nya lösningar. Detta har jag gjort genom att jämföra den tidigare lagstiftningen med den som gäller idag och se om förändringarna gett upphov till tydligare och mer ändamålsinriktade mutbrottsbestämmelser. Vidare har jag även diskuterat argumenten lagstiftaren angett till den lösning som alltså gäller idag för att se hur hållbara dessa är. Efter att ha applicerat det kritiska perspektivet har jag slutligen dragit ett par slutsatser kring den nya regleringen och dess framtida tillämplighet.

1.3 Material och forskningsläge

Som ovan nämnts har jag främst använt mig av förarbeten, praxis samt doktrin i min uppsats. Mitt material har framförallt utgjorts av förarbetena till den senaste lagändringen 2012, nämligen regeringens proposition 2011/12:79 *En reformerad mutbrottslagstiftning* och SOU 2010:38 *Mutbrott*. Även förarbetena till den senaste större omarbetningen av mutbrottslagstiftningen före år 2012 har varit viktiga källor. Med *regeringens proposition 1975/76:176 om ändring i brottsbalken m.m.* genomfördes omfattande lagtekniska ändringar som diskuterades och motiverades utförligt av lagstiftaren.

Eftersom de senaste lagändringarna trädde i kraft så sent som 1 juli 2012 finns det inte särskilt mycket doktrin och praxis som hunnit behandla de nya lagreglerna. Ett undantag är dock boken *Mutbrott och korruptiv marknadsföring* av Thorsten Cars, vilken varit min tredje huvudkälla. Cars är jur.dr. och har tidigare bl.a. varit delaktig i lagstiftningsarbetet vad gäller just mutbrott samt ordförande för Institutet Mot Mutor. IMM är ett privaträttsligt organ som sedan bildandet 1923 har verkat för att upplysa om och bekämpa korruptionen i landet genom att ge ut skrifter (bl.a. just *Mutbrott och korruptiv marknadsföring*) och ge information till

företag, myndigheter etc. Institutets huvudmän är Stockholms Handelskammare, Svensk Handel och Svenskt Näringsliv.⁵ Jag har i relativt stor utsträckning använt mig av källor som på eller annat sätt har kopplingar till just IMM. Vad gäller Cars bok gör jag dock bedömningen att trots att han har täta band till institutet så är han en så viktig rättskälla i sig själv att det är fullt berättigat att använda sig av hans verk. Han har författat böcker i ämnet och på andra sätt varit delaktig i det här rättsområdets utveckling sedan åtminstone 1970-talet.⁶ Dessutom uppvägs nyttjandet av källor som är tätt sammankopplade till IMM av att jag framförallt ändå använt mig av offentligt tryck för att skriva min uppsats.

IMM har även en rättsfallsbank på sin hemsida⁷ som innehåller alla publicerade rättsfall rörande mutor i Sverige. Banken innehåller alltså även domar från underinstanserna. Så vitt jag har kunnat se genom att gå igenom rättsfallsbanken har det inte kommit några avgöranden som behandlar mutbrottsbestämmelserna i den nya lydelsen från den 1 juli 2012. Än så länge har domstolarna alltså bara dömt efter de äldre bestämmelserna och således har ingen ny praxis hunnit utvecklas på området.

Det är alltså här forskningsläget befinner sig just nu. Det har inte hunnit komma nytt material i någon större utsträckning. Äldre rättsfall och doktrin har dock fortfarande relevans, vilket lagstiftaren uttryckt i de senaste förarbetena.⁸ Detta innebär att äldre material till viss del fortfarande kan användas, vilket jag också har gjort i min uppsats.

Det äldre materialet har ofta varit kritiskt mot lagstiftningen på så sätt att den inte har ansetts vara tillräckligt tydlig för att det klart ska framgå vilka regler som egentligen gäller på området. IMM har i förordet till sin handbok *Farliga förmåner* skrivit att de svenska bestämmelserna är stränga jämfört med andra länders mutlagstiftning, men att formuleringarna av dessa är alldeles för allmänt hållna.⁹ Suzanne Wennberg, professor i straffrätt, anser också att reglerna är problematiska. Hon menar att rekvisiten i bestämmelserna enligt den tidigare lydelsen varken var tillräckligt precisa eller tydligt

⁵ Farliga förmåner, s. 32.

⁶ Cars, s. 9–10.

⁷ <http://www.institutetmotmutor.se/rattsfall>, hämtad 2013-05-17.

⁸ Se nedan under 2.1.1 *Generellt om brottet* för vidare upplysning och källhänvisning.

⁹ Farliga förmåner, s. 1.

avgränsade i förhållande till varandra. Enligt henne innebar detta att reglerna blev väldigt svårtillämpade och kunde leda till olika domslut i likartade fall.¹⁰

1.4 Avgränsningar och disposition

Jag har valt att avgränsa mitt ämne till brotten tagande och givande av muta i BrB 10 kap. 5 a–b §§. Mutbrotten, som är ett övergripande samlingsbegrepp, omfattar även grovt tagande eller givande av muta i BrB 10 kap. 5 c §, handel med inflytande enligt BrB 10 kap. 5 d § samt vårdslös finansiering av mutbrott i BrB 10 kap. 5 e §. De två sistnämnda brotten är nykriminaliseringar. Den här uppsatsen begränsar sig dock till de två huvudbrotten endast, då dessa är de enskilt viktigaste kriminaliseringarna på korruptionsområdet. Så som brottsbeskrivningarna är utformade är de väldigt lika varandra, och utgör i princip två spegelvända sidor av samma slags brottsliga förfarande. Av utrymmesskäl är det heller inte möjligt att i detalj gå igenom hela den nya mutbrottslagstiftningen, varför jag har valt att fokusera på blott två av mutbrotten. Detta är även anledningen till att jag inte tänker beakta några processrättsliga frågor eller internationella aspekter av mutbrottsbestämmelserna.

Framställningen börjar med att jag översiktligt går igenom brottet tagande av muta och hur bestämmelsen är utformad. Sedan följer en fördjupning vad gäller de olika personerna och områdena som berörs av kriminaliseringen. Därefter tänker jag redogöra för brottet givande av muta som utgör den aktiva sidan av ett mutbrott. Som en separat punkt kommer jag undersöka hur otillbörlighetsrekvisitet ska förstås, och framförallt vilken bedömning som har gjorts av detta rekvisit i praxis. Slutligen kommer jag att diskutera och analysera det resultat jag redovisat i framställningen, utifrån ett kritiskt perspektiv.

¹⁰ Wennberg, s. 486–491.

2. Mutbrott

2.1 Tagande av muta

2.1.1 Generellt om brottet

Tagande av muta regleras i BrB 10 kap. 5 a § som lyder:

”Den som är arbetstagare eller utövar uppdrag och tar emot, godtar ett löfte om eller begär en otillbörlig förmån för utövningen av anställningen eller uppdraget döms för *tagande av muta* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som är deltagare eller funktionär i en tävling som är föremål för allmänt anordnad vadhållning och det är fråga om en otillbörlig förmån för hans eller hennes fullgörande av uppgifter vid tävlingen.

Första stycket gäller även om gärningen har begåtts innan gärningsmannen fått en sådan ställning som avses där eller efter det att den upphört.

För tagande av muta enligt första och andra styckena döms också den som tar emot, godtar ett löfte om eller begär förmånen för någon annan än sig själv.”

Tidigare benämndes brottet endast mutbrott och återfanns i BrB 20 kap. 2 § under tjänstefelsbrotten. Paragrafens lydelse¹¹ var delvis annorlunda, främst på så sätt att en uppräkningslista av vilka personer som i egenskap av uppdragstagare kunde göra sig skyldiga till brottet fanns med. Idag framgår det av ordalydelsen att alla arbetstagare och uppdragstagare omfattas av kriminaliseringen. Vidare inkluderas även deltagare och funktionärer i tävling som är föremål för allmänt anordnad vadhållning, vilket de alltså tidigare inte gjorde.¹² Jag kommer mer detaljerat redogöra för denna utvidgade personkrets nedan. I övrigt är innehållet i bestämmelsen i stort sett detsamma. I författningskommentaren till propositionen som föreslog lagändringarna står det att äldre praxis och förarbeten fortfarande har en viss relevans.¹³ Detta torde tyda på att regeringen inte avsåg att implementera alltför stora nyheter vid omformuleringen av brottet.

I paragrafen talas det inte om att den brottsliga gärningen skulle ha någon koppling till en muta, utan istället är det en ”otillbörlig förmån” som nämns. Tidigare skulle det rättsstridiga beteendet hänföras till ”en muta eller annan otillbörlig belöning”. Skillnaden mellan dessa två sistnämnda fenomen var att en muta skulle syfta till att i framtiden påverka mottagaren att handla i strid med sin tjänsteutövning; en muta gavs alltså i förväg för att påverka någon till

¹¹ Se nedan Bilaga A under *Bilagor* för bestämmelsens äldre lydelse.

¹² Prop. 2011/12:79, s. 24–30.

¹³ Prop. 2011/12:79, s. 42.

ett pliktstridigt agerande. Om detta syfte med mutan saknades eller om den utgjorde en belöning för redan utfört arbete klassades den istället som en otillbörlig belöning.¹⁴ Enligt Cars gjordes det dock ingen skillnad mellan dessa benämningar i rättstillämpningen.¹⁵ Men nu har lagstiftaren alltså valt att inte nämna ordet muta i själva lagregleringen. Detta motiveras med att det inte ska göras någon skillnad på muta och belöning, utan istället ska ett samlingsnamn användas för dessa båda termer, nämligen begreppet ”förmån”.¹⁶ En förmån kan vara både materiell, t.ex. i form av pengar eller saker, och icke-materiell, som exempelvis betyg eller rekommendationer.¹⁷ Testamentsförordnanden anses också kunna utgöra en förmån i lagens mening, trots att dessa när som helst kan återkallas av testatorn/testatrixen. Det spelar inte heller någon roll om förmånen har ett värde på den öppna marknaden, eller om det rör sig om illegala handlanden. Vidare behöver förmånen inte ha ett ekonomiskt värde, utan det räcker att den framstår som attraktiv för mottagaren trots att det inte går att fastställa ett konkret värde.¹⁸ Det mesta kan alltså utgöra en förmån, men allt räknas inte som ett brottsligt förfarande. Lagbestämmelsen talar nämligen endast om *otillbörliga förmåner*.¹⁹ Jag tänker inte gå igenom vilken slags förmåner det kan röra sig om under detta avsnitt, utan istället kommer detta att diskuteras i samband med otillbörlighetsrekvisitetet nedan.

För straffbarhet krävs det dessutom att det föreligger ett s.k. tjänstesamband mellan den otillbörliga förmånen och utövningen av tjänsten. I författningskommentaren till propositionen formuleras det på så sätt att förmånen ska kunna kopplas till den verksamhet som muttagarens huvudman bedriver. Det räcker att arbets- eller uppdragstagaren har en möjlighet att påverka ett visst förlopp utan att hen nödvändigtvis själv har sista ordet vad gäller en viss åtgärd.²⁰ Så fort denna möjlighet föreligger presumeras det alltså att förmånen kan påverka personens tjänsteutövning. Det krävs med andra ord inga bevis för att någon påverkan faktiskt skett. Att tagaren och givaren varit i kontakt med varandra i tjänsten eller kan antas bli det i framtiden, är tillräckligt.²¹ Om förmånen däremot grundar sig på en relation av privat natur, som t.ex. ett vänskaps- eller bekantskapsförhållande, anses ett tjänstesamband, såsom det uttrycks i lagen, inte föreligga. Det ska uteslutande eller till största del röra sig om

¹⁴ Prop. 2011/12:79, s. 14.

¹⁵ Cars, s. 78.

¹⁶ Prop. 2011/12:79, s. 26–27.

¹⁷ Zeteo, kommentaren till BrB 10:5a, under ”Otillbörlig förmån”. Hämtad 2013-05-04.

¹⁸ Cars, s. 78–83; se dessa sidor för en utförligare genomgång av vad som kan utgöra en förmån.

¹⁹ Karnov, kommentaren till BrB 10:5a, not nr 470. Hämtad 2013-05-04.

²⁰ Prop. 2011/12:79, s. 43.

²¹ Cars, s. 68–69.

ett samband som alltså inte har någon koppling till tjänsten.²² Ett fall som belyser hur denna bedömning ska göras är NJA 2009 s. 751, som handlade om en vinkylare värd ca 23 000 kr som en offentlig försvarare hade mottagit som gåva från sin klients son. Sonen och försvararen hade med sina respektive familjer umgåtts en del under flera år och gåvor hade utbytts familjerna emellan även tidigare. Högsta domstolen tog dessa omständigheter i beaktande och uttalade att eftersom det tidigare förekommit gåvor till ett värde av ca 15 000 kr mellan parterna och det fanns ett nära vänskapsförhållande skulle vinkylaren ”anses given uteslutande eller i allt väsentligt inom ramen för vänskapsrelationen mellan familjerna”.²³

Det faktum att det inte krävs några bevis för faktisk påverkan för att ansvar ska kunna aktualiseras, visar på att förfarandet är kriminaliserat redan på försöksstadiet. För ansvar krävs endast att man godtar ett löfte om eller begär en otillbörlig förmån, oavsett om någon reell transaktion senare sker. Tagande av muta utgör alltså ett s.k. faredelikt.²⁴ Vad gäller den tredje handlingssituationen, att en person tar emot en otillbörlig förmån, räcker det inte med att ett mottagande skett. Man måste också uttrycka en vilja att behålla förmånen samt ha fått den i sin besittning. Om man utan dröjsmål avböjer förmånen när man fått den eller återlämnar den till givaren, har brott inte begåtts. Mottagaren kan även direkt överlämna förmånen till sin huvudman för att undvika ansvar. På så sätt undanröjs misstanke om pliktstridigt agerande gentemot denne från mottagarens sida. Inom den offentliga sektorn utgörs huvudmannen dock av allmänheten.²⁵ Detta innebär att ett ansvarsbefriande överlämnande inte är möjligt och därför kan dessa personer inte undkomma ansvar för mutbrott på det här sättet.²⁶

I BrB 10 kap. 5 a § andra stycket stadgas att första stycket gäller även om mottagaren inte hunnit påbörja eller redan avslutat en sådan ställning som räknas upp i inledningen av bestämmelsen. Tredje stycket i paragrafen klargör att ansvar kan uppkomma oavsett om mottagaren får förmånen för egen del eller agerar å någon annans vägnar. Det ska alltså inte spela någon roll om förmånen riktas till exempelvis personens närstående eller någon organisation som personen har kopplingar till. Ansvar aktualiseras även i dessa fall, då tanken

²² Prop. 2011/12:79, s. 43.

²³ Cit. NJA 2009 s. 751, s. 767.

²⁴ Cars, s. 52–56, 68–69.

²⁵ Cars, s. 54–56; Zeteo, kommentaren till BrB 10:5a under ”För sig själv eller någon annan tar emot, godtar ett löfte om eller begär”. Hämtad 2013-05-06.

²⁶ Farliga förmåner, s. 24.

är att inga kringgåenden av lagen ska kunna ske på detta sätt. Dessa båda stycken innebär ingen förändring i sak gentemot hur lagen var utformad före ändringarna 2012.²⁷

2.1.2 Personkretsen

Som nämnts ovan har personkretsen i BrB 10 kap. 5 a § utvidgats i samband med lagändringarna förra året. Enligt paragrafens tidigare ordalydelse omfattades alla arbetstagare samt vissa uppdragstagare av lagbestämmelsen. I andra stycket i paragrafen fanns det en lista med nio punkter där olika kategorier av uppdragstagare räknades upp som alltså också skulle kunna träffas av mutansvaret. Jag tänker inte redogöra för alla dessa kategorier här, men framförallt rörde det sig om uppdragstagare som dels utför uppdrag med koppling till den offentliga sektorn, dels uppdrag som regleras i lag, som t.ex. mäklares och revisorers verksamheter.²⁸ Anledningen till denna lagtekniska lösning var att lagstiftaren inte ville att mutansvaret för uppdragstagare skulle vara alltför brett angivet. Vidare motsvarade denna avgränsning samma slags uppdragstagare som då omfattades av brottet trolöshet mot huvudman i BrB 10 kap. 5 §. Därför valde man att skriva ihop en lista i bestämmelsen där det specificerades vilka uppdragstagare som ansågs utföra så viktiga uppgifter att de borde omfattas av mutansvaret. Vissa remissinstanser var dock av en avvikande mening och ansåg att mutansvaret borde utsträckas till att omfatta fler uppdragstagare än de uppräknade.²⁹

Kritik har riktats mot denna lösning som ansetts vara för krångligt och orättvist utformad. Kritiker³⁰ har efterfrågat en reglering som utgår från det skyddsvärda intresset vad gäller korruption istället för att fokusera på vilka personkategorier som ska träffas av mutansvaret. Dessutom har det vid rättstillämpningen ofta fokuserats oproportionerligt mycket på kategorisering av den tilltalade i fall då det varit otydligt hur arbetet organiserats på den aktuella arbetsplatsen.³¹ Vad gäller praxis finns det särskilt ett rättsfall från Svea hovrätt, RH 2010:5, som fått en del kritik eftersom den tilltalade där friades. Detta p.g.a. att han inte sågs som arbetstagare utan klassades istället som en uppdragstagare som inte omfattades av listan i bestämmelsen. Fallet rörde en journalist, T.S., som arbetade med programmet *Kalla fakta* på

²⁷ Prop. 2011/12:79, s. 45–46.

²⁸ Prop. 2011/12:79, s. 12–13.

²⁹ Prop. 1975/76:176, s. 34–35.

³⁰ I förarbetena specificeras sällan vilka kritiker som sagt vad. Istället har lagstiftaren valt att sammanföra all kritik och presentera den på ett samlat sätt. Därför kan jag inte alltid skriva ut vilka kritikerna är, utan jag har ofta fått ange kritiken på ett koncentrerat sätt utan att alltid kunna konkretisera varifrån den kommer.

³¹ Prop. 2011/12:79, s. 16–17.

TV4 och som mottog pengar från två personer som ville att han skulle göra ett inslag om deras pappa som avtjänade ett fängelsestraff. Sammanlagt tog T.S. emot ca 400 000 kr. Hovrätten angav att övervägande skäl talade för att avtalet som förelåg mellan honom och TV4 skulle ses som ett uppdragsavtal. Bl.a. reglerades inte uppsägningstid, semester eller sjukfrånvaro i avtalet och ersättningen T.S. fick från bolaget betalades ut till hans enskilda firma. Dessutom benämnde parterna själva avtalet som ett uppdragsavtal. De omständigheter som talade för att det kunde ha rört sig om ett arbetsavtal var inte tillräckligt starka för att en annan bedömning skulle göras. Tingsrätten hade dock kommit fram till motsatt slutsats och fällt T.S. för mutbrott av normalgraden. Claes Sandgren, professor i civilrätt samt dåvarande ordförande i IMM, menade i en debattartikel som publicerades strax efter att domen fallit i januari 2010, att utgången i målet var orimlig och att frilansjournalister kan undgå ansvar för mutbrott p.g.a. en teknikalitet, vilket det inte borde finnas utrymme för i lagen. Han skrev även att om T.S. ”varit arbetstagare hos TV 4 och handlat som han gjorde skulle han sannolikt ha fällts för mutbrott”.³²

Idag har alltså lagstiftningen ändrats så att alla uppdragstagare omfattas, precis som alla arbetstagare. Främsta anledningen till ändringen 2012 var just den kritik om orimlighet och slumpmässighet som framförts mot den tidigare regleringen. I förarbetena betonade regeringen framförallt att lagen ska vara tillämpbar på alla likartade fall och det ska inte finnas utrymme för godtyckliga utfall beroende på vilken sorts avtal som råder mellan en person och dennes huvudman. Vidare anfördes att den uppdelning som tidigare varit gällande inte är tillräckligt flexibel för de förändringar som samhället genomgår och att det behövs en reglering som fungerar även med de olika krav som internationella åtaganden uppställer.³³

Vad gäller arbetstagare har inget förändrats, utan det är samma personer som omfattas idag som innan lagändringarna. Arbetstagare ska definieras enligt det civilrättsliga arbetstagarbegreppet³⁴. Det spelar ingen roll om det handlar om en tillsvidare- eller tidsbegränsad anställning. Detsamma gäller om det är heltid eller deltid; tanken är att alla slags arbetstagare ska omfattas av regleringen.³⁵

³² <http://www.dn.se/debatt/sefastssons-agerande-maste-kriminaliseras>, hämtad 2013-05-13.

³³ Prop. 2011/12:79, s. 27–28.

³⁴ Se SOU 1974:37, s. 136–137 för en genomgång av vad detta begrepp innebär.

³⁵ Prop. 2011/12:79, s. 12 och s. 43.

Av 5 a § första stycket andra meningen framgår att även deltagare och funktionärer i tävling som är föremål för allmänt anordnad vadhållning ska tillhöra personkretsen efter lagändringarna förra året. Denna reglering är en nykriminalisering som inte hade någon motsvarighet över huvud taget i den tidigare lagstiftningen. Eftersom det ofta förekommer stora summor pengar vid kommersiella vadhållningar vill man från lagstiftarens sida se till att vadhållningen sker på rättvisa och skäliga villkor för alla inblandade aktörer. Då marknaden för tävlingar och spel är av internationell natur och det är känt att det förekommit uppgjorda matcher o.d. utomlands anser regeringen att det är berättigat att införa regler som ska motverka dessa beteenden även här.³⁶ Det intresse som skyddas är alltså integriteten hos det system för allmänt anordnad vadhållning som figurerar i samband med tävlingar. Fall där en idrottare som inte kan klassas som arbets- eller uppdragstagare tar emot mutor vid en tävling och därigenom handlar illojalt mot sin klubb täcks alltså inte av bestämmelsen, om inte situationen uppkommer då allmän vadhållning är kopplad till tävlingen.³⁷

För ansvar krävs vidare att det finns ett samband mellan förmånen och de uppgifter som deltagaren/funktionären ska fullgöra (jämför tjänstesambandet som det redogjorts för ovan).³⁸ Beträffande de huvudsakliga begreppen definieras deltagare som någon som själv är tävlande, medan som funktionär räknas varenda person som på något sätt har ett ”bestämmande inflytande över bedömningen och rangordningen av prestationerna”.³⁹ Allmänt anordnad vadhållning ska förstås på samma sätt som i lotterilagen (1994:100); med andra ord är det en verksamhet, som är öppen för allmänheten och som drivs med alla erforderliga tillstånd, där det är möjligt att få ut en högre vinst än vad var och en av de övriga deltagarna kan få.⁴⁰

2.2 Offentlig respektive privat sektor

Regler rörande mutor inom den svenska offentliga sektorn har funnits länge. Beträffande domare fanns det förbud mot muttagande så tidigt som på landskapslagarnas tid. Sedan 1864 års strafflag har det funnits kriminaliseringar som varit gällande för alla ämbetsmän. I början av 1900-talet började lagstiftaren även undersöka möjligheterna att kriminalisera mutor inom den privata sektorn. År 1919 infördes därför motsvarande regler genom *lagen (1919:446) med*

³⁶ Prop. 2011/12:79, s. 29; SOU 2010:38, s. 164.

³⁷ Prop. 2011/12:79, s. 18.

³⁸ Prop. 2011/12:79, s. 29.

³⁹ Prop. 2011/12:79, s. 45.

⁴⁰ Prop. 2011/12:79, s. 45; jfr även lotterilagen (1994:100) 1 och 3 §§.

*vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.*⁴¹ Mutbrotten återfanns alltså i skilda regelverk beroende på om det var en person inom offentlig eller privat sektor som utgjorde mottagaren av mutan. Regleringen hade den här utformningen ända fram till 1970-talet, då den dåvarande regeringen tillsatte en utredning som skulle undersöka om en sammanföring av de olika bestämmelserna kunde ske.⁴² Så hände också 1977, då gemensamma regler för den offentliga och privata sektorn infördes i BrB. Sedan dess har det alltså funnits en samlad reglering för de båda områdena.⁴³ Sammanslagningen av bestämmelserna motiverades med att skillnaderna mellan de båda sektorernas skyddsintressen inte är alltför stora. Vad gäller den offentliga sektorn är det av yttersta vikt att det inte förekommer oegentligheter vid myndighetsutövningen, utan att denna sker på ett korrekt och lagenligt sätt samt att allmänheten har förtroende för verksamheten. Inom den privata sektorn är dock det främsta skyddsintresset huvudmannens verksamhet samt att en fri och tillbörlig konkurrens råder på marknaden. Detta var anledningen till att de olika bestämmelserna till en början fanns i skilda lagar. Trots detta ansåg lagstiftaren att det fanns fog för en sammanslagen reglering vad gäller mutlagstiftningen. Detta eftersom man även inom den offentliga sektorn allt mer ägnade sig åt uppgifter som inte bara berörde myndighetsutövning samtidigt som det finns ett allmänt intresse av att bekämpa korruptionen inom samhällets alla delar. Dessutom kan korruption inom den privata sektorn i slutändan drabba allmänheten i form av sämre villkor för konsumenter och en större misstro generellt mot olika institutioner av både kommersiell och övrig karaktär.⁴⁴

När lagen skulle ändras förra året gjordes ånyo en bedömning om regleringen även fortsättningsvis skulle vara samordnad. Lagstiftaren kom fram till att det inte fanns någon anledning att frångå den gällande ordningen. Framförallt beaktade man korruptionens omfattande skadliga konsekvenser för samhällslivet i stort. Eftersom mutor leder till ett pliktstridigt beteende som skadar huvudmannen är de oönskade oavsett vilken sektor det handlar om. På längre sikt orsakar korruptionen kostnader för samhället både i form av faktiska ekonomiska förluster och minskat förtroende för alla slags institutioner. I förarbetena uppmärksammades det faktum att mutor i samband med myndighetsutövande uppgifter potentiellt kan orsaka större skada än mutor inom ett företag. Dock påminde lagstiftaren återigen om att alla uppgifter inom den offentliga sektorn inte rör denna funktion. Offentlig

⁴¹ SOU 1974:37, s. 23–29.

⁴² SOU 1974:37, s. 15–18.

⁴³ SOU 2010:38, s. 49–52.

⁴⁴ Prop. 1975/76:176, s. 29–31; SOU 1974:37, s. 84–94.

upphandling är ett exempel på en myndighetsverksamhet som inte utgör en sådan uppgift. Även inom företagsvärlden kan det finnas aktörer som utövar stort inflytande inom samhällsviktiga verksamhetsområden. I dessa fall kan korruptionens negativa följder vara lika förödande för samhället som en felaktig och bristande myndighetsutövning.⁴⁵

Det skedde alltså ingen ändring 2012 vad gäller frågan om gemensam mutlagstiftning, men det har tidigare funnits en del kritiska röster som menar att det borde finnas separata regelverk. När förslaget om att sammanföra mutbestämmelserna för offentlig och privat sektor kom på 1970-talet var det alltså en del remissinstanser som motsatte sig detta. Dessa menade att skyddsintressena för de båda sektorerna var alltför olika för att det skulle vara lämpligt att sammanföra reglerna. Dessutom var reglerna för den offentliga sektorn striktare, vilket skulle få till följd att en allmän straffskärpning infördes för de privata verksamheterna. Detta ansåg en del remissinstanser, som t.ex. Kommerskollegium och Skånes handelskammare, vara obefogat och leda till svårigheter för näringslivet då affärskulturen där har en annan syn på gåvor m.m. än vad man har inom offentliga verksamheter. Därutöver var det ett flertal remissinstanser som påtalade att mutor inom offentlig förvaltning måste ses som allvarigare och mer förkastliga än motsvarande förfaranden inom det enskilda. Framförallt Justitiekanslern framförde att det offentliga verksamhet till största del består av myndighetsutövning som utgör ett särskilt beaktansvärt skyddsintresse, och att detta måste åtskiljas från det som privata aktörer ägnar sig åt.⁴⁶

Vid den senaste genomgången av lagstiftningen tillstyrkte dock i princip alla remissinstanser regeringens förslag om en fortsatt samreglering.⁴⁷ Detta torde tyda på att det idag råder relativt samförstånd i den här frågan. I propositionen uppgav dock regeringen att det finns ett behov av att bättre klargöra vilka skälen för en samreglering är, eftersom vissa kritiker har anfört att korruption inom den offentliga sektorn inte ses som lika allvarlig om det inte tydliggörs att denna ska ses som mer klandervärd än motsvarande beteende inom den privata sektorn.⁴⁸ Wennberg har varit en av dessa kritiker. I en debattartikel har hon uttalat följande när hon diskuterat samregleringen: ”Det säger sig självt att det inte kan vara en lyckad lösning att söka tillgodose så totalt olika typer av skyddsintressen med hjälp av exakt samma

⁴⁵ Prop. 2011/12:79, s. 19–21.

⁴⁶ Prop. 1975/76:176, s. 18–20.

⁴⁷ Prop. 2011/12:79, s. 19.

⁴⁸ Prop. 2011/12:79, s. 16.

brottskonstruktion.”⁴⁹ Wennbergs artikel är visserligen äldre än de senaste förarbetena, men det är troligt att hennes anmärkningar är fortsatt aktuella då ingen förändring i sak har skett.

I gränslandet mellan offentlig och privat sektor finns det vissa uppdrag som kan klassas som semioffentliga. Offentliga försvarare som utses av domstolen är ett exempel på personer som innehar ett sådant uppdrag. En privat anlita advokat har sin klient som huvudman och därför kan ansvar för mutbrott inte uppkomma inom den relationen. Om klienten vill belöna sitt ombud på något sätt utöver det vanliga arvodet står det alltså denne fritt att göra det. För offentliga försvarare är förhållandet dock något mer komplicerat. Eftersom det är lagbestämmelser som reglerar detta förhållande finns det annat som parterna måste förhålla sig till och beakta i sin relation. Det kan snarare ses som att det är det offentliga som är uppdragsgivaren, och uppdraget som ges består i att försvara en tilltalad i en brottmålsrättegång.⁵⁰ HD har diskuterat den här problematiken i fallet som refererats ovan, NJA 2009 s. 751. Domstolen uttalade där att utrymmet för att betrakta förmåner givna av den tilltalade till sin offentliga försvarare som mutor är begränsat. Detta eftersom man från ett advokatetiskt perspektiv ser den tilltalade som försvararens huvudman, och i vanliga klient/ombud-relationer är ju ansvar för mutbrott uteslutet. Det är dock det offentliga som utser försvararen och står för dennes kostnader, vilket innebär att även allmänheten ska ses som försvararens huvudman. Därmed är ansvar för mutbrott inte helt uteslutet och särskilt i fall då förmåner av betydande värde överlämnas kan det uppfattas som en uppmaning till försvararen att lägga ner särskilda ansträngningar på det aktuella fallet som kanske inte skulle lämnats till försvararens övriga klienter och uppdrag. Det blir därför omständigheterna i det enskilda fallet som får avgöra om ett mutbrott har begåtts eller inte.

2.3 Givande av muta

Tagande av muta har en motsvarighet i brottet givande av muta som regleras i BrB 10 kap. 5 b §. Före lagändringarna 2012 benämndes brottet bestickning⁵¹ och återfanns i BrB 17 kap. 7 §.⁵² Den nuvarande lydelsen är: ”Den som lämnar, utlovar eller erbjuder en otillbörlig förmån i fall som avses i 5 a § döms för *givande av muta* till böter eller fängelse i högst två år.”.

⁴⁹ Wennberg, s. 486.

⁵⁰ Cars, s. 34–35.

⁵¹ Se nedan Bilaga B under *Bilagor* för bestämmelsens äldre lydelse.

⁵² Cars, s. 27.

Benämningen på brottet ändrades eftersom lagstiftaren ansåg att ordet bestickning var alltför krångligt och svårt för allmänheten att förstå.⁵³

Första gången givande av muta kriminaliserades var år 1919, redan då under benämningen bestickning. Innan dess hade det inte funnits några bestämmelser som bestraffade den aktiva sidan av ett mutbrott, eftersom det inte sågs som ett lika allvarligt förfarande som att ta emot mutor. Från början var kraven dock högt ställda för att ansvar skulle kunna utdömas för bestickning. 1948 skiljdes de två sidorna av ett mutbrott åt genom att dessa reglerades i separata bestämmelser. I samband med den stora reformen av mutlagstiftningen på 1970-talet utvidgades ansvaret för bestickning på samma sätt som ansvarskretsen för tagande av muta. Sedan dess har en del mindre ändringar gjorts fram till 2012, då den generella omarbetningen av mutlagstiftningen trädde i kraft.⁵⁴

Givande av muta utgör alltså den aktiva sidan av ett korruptionsförfarande, men rekvisiten motsvarar till största del brottet tagande av muta. Lagtexten har ändrats på så sätt att det inte längre talas om en muta eller annan otillbörlig belöning, utan endast om otillbörliga förmåner, precis som i 5 a §.⁵⁵ Vad gäller de olika handlingsalternativen motsvarar även dessa de situationer som är straffbelagda i 5 a §. Att lämna en otillbörlig förmån kräver inte att det finns en mottagare som tagit del av förmånen. Det räcker att ett lämnande i sig har skett från givarens sida. Samma sak gäller för fall som innefattar ett utlovande eller erbjudande om en otillbörlig förmån. Redan det faktum att givaren har deklarerat sin avsikt grundar ett ansvar för brott.⁵⁶ Av paragrafen framgår att det är de situationer som avses i 5 a § som bestämmelsen tar sikte mot. Vad som framförallt avses är kraven på personkretsen och tjänstesambandet. I och med utvidgningen av det förstnämnda kravet har även tillämpningsområdet för givandebrottet blivit bredare. Förmånen måste alltså ges till någon som kan bestraffas för tagande av muta för att givaren ska kunna fällas. Det är inte möjligt för huvudmän att muta sina egna arbets- eller uppdragstagare, eftersom dessa inte kan göras ansvariga för tagande av muta om förmånen kommer från den egna huvudmannen. Problem kan dock uppkomma i situationer där en person har flera huvudmän, t.ex. som den ovan

⁵³ Prop. 2011/12:79, s. 16, 24–26.

⁵⁴ Zeteo, kommentaren till 10:5b under ”Bakgrund”. Hämtad 2013-05-14.

⁵⁵ Karnov, kommentaren till 10:5b not nr 478 och 482. Hämtad 2013-05-14.

⁵⁶ Zeteo, kommentaren till 10:5b under ”Lämnar, utlovar eller erbjuder”. Hämtad 2013-05-14.

redovisade gällande offentliga försvarare. Ett annat exempel är fackliga förtroendemän som ansvarar inför både sina arbetsgivare och den lokala arbetstagarorganisationen.⁵⁷

2.4 Otillbörlighetsrekvisitet

2.4.1 Allmänna utgångspunkter

Kritiken mot den tidigare mutbrottslagstiftningen riktades huvudsakligen mot två områden. Det ena var utformningen av personkretsen, vilket jag har redovisat ovan. Det andra området rörde otillbörlighetsrekvisitet i bestämmelserna. Framförallt har kritiken gått ut på att lagen inte ger någon vägledning för vad som utgör ett straffbart beteende och vad som anses godtagbart vad gäller gåvor och belöningar.⁵⁸ Sedan tidigare har mutbrottsbestämmelserna talat om mutor eller andra otillbörliga belöningar utan att definiera vad dessa skulle kunna utgöras av. I de tidigare förarbetena från 1970-talet angavs det att en precisering i lagtexten av otillbörligheten i form av t.ex. en värdegräns inte var önskvärd. Detta eftersom det skulle kunna ge statistiska indikationer på vad som alltid kan ses som godtagbara belöningar, utan att någon hänsyn togs till att olika verksamheter har olika skyddsintressen. Lagstiftaren menade att det då inte utgjorde någon lämplig lösning att införa några som helst stadganden för att konkretisera rekvisitet. Särskilt anfördes det att uppfattningen om vad som utgör en acceptabel belöning och vad som ses som direkt olämpligt växlar från en tid till annan, medan lagtexten måste kunna stå sig över en längre tidsperiod. En del remissinstanser motsatte sig denna brist på en legaldefinition och framhöll att det skulle innebära ett osäkert rättsläge för den enskilde att inte veta vilka ageranden som skulle falla under straffansvar och var gränserna egentligen går för en otillbörlig belöning respektive en straffri gåva. Framförallt kritiserade instanserna det faktum att propositionen i samma veva dessutom hade som förslag att sammanföra mutbestämmelserna för de privata och offentliga sektorerna. Detta skulle leda till en påtagligt bristande rättssäkerhet för enskilda som verkade inom den privata sektorn menade de. Föredraganden av lagförslaget påpekade dock i propositionen att just detta var en anledning till att inte införa några preciseringar av rekvisitet, eftersom de olikartade utgångspunkterna och skyddsintressena för de båda sektorerna innebar att det var opassande att införa en gemensam definition av otillbörlighetsbegreppet.⁵⁹

⁵⁷ Cars, s. 44–45.

⁵⁸ Prop. 2011/12:79, s. 16.

⁵⁹ Prop. 1975/76:176, s. 35–36.

I gengäld uttalades det i propositionen att ”varje transaktion som objektivt sett är ägnad att påverka funktionärens tjänsteutövning” ska ses som otillbörlig.⁶⁰ Om en förmån har lämnats med avsikten att få mottagaren att handla pliktstridigt eller om det är tydligt att förmånen inte kan ha haft något annat syfte, är den otillbörlig. Vid oklara fall får bedömningen göras utifrån om agerandet allmänt sett vidtas i syfte att påverka mottagarens tjänsteutövning. En indikator på detta kan vara förmånens värde. Är detta värde begränsat är det inte troligt att förmånen kommer få någon att agera på ett pliktstridigt sätt, vilket innebär att den inte ska ses som otillbörlig. En skillnad i bedömningen görs dock beroende på om det handlar om förmåner inom den offentliga eller privata sektorn. Tjänster som berör myndighetsutövning och liknande är särskilt skyddsvärda och där kan även förmåner av litet värde betraktas som otillbörliga. Det finns alltså ett större utrymme för att acceptera förmåner som tillbörliga inom privat verksamhet. Vidare klargjordes det i propositionen att förmåner som har ett naturligt samband med tjänsten och som är allmänt accepterade, som t.ex. arbetsluncher och studieresor, normalt ska ses som tillbörliga. Även sedvanliga gåvor vid högtidstillfällen och uppvaktningar räknas som tillbörliga, om de inte är av ovanligt stort värde.⁶¹

Vid lagreformen förra året använde lagstiftaren sig återigen av de ovan redovisade skälen för att berättiga behållandet av otillbörlighetsrekvisitet. Att avgöra vad som i varje enskilt fall ska anses som otillbörligt sågs inte som möjligt, då denna bedömning kommer skilja sig åt beroende på vilken sorts situation det rör sig om, vilka de inblandade aktörerna är samt när i tiden bedömningen görs. Olika sedvänjor har färgat samhällets inställning till vad som accepteras vad gäller förmåner och gåvor och därför har detta varierat över tid.⁶²

Alternativet till både den tidigare och nuvarande lösningen hade varit att exemplifiera vad som skulle kunna beaktas som en otillbörlig förmån för att på så sätt underlätta vid bedömningen av rekvisitet. Regeringen ansåg dock att detta inte skulle vara möjligt att föra in i lagtexten eftersom det i varje enskilt fall ska göras en samlad bedömning för att kunna avgöra vad som ska räknas som otillbörligt. Därför har lagstiftaren valt att inte utvidga lagbestämmelserna med ett stadgande om att exempelvis förmånens värde eller beskaffenhet ska utgöra en grund för bedömningen av otillbörlighetsrekvisitet. Istället uttalas det i förarbetena att vägledning för att kunna göra denna bedömning kan hämtas från

⁶⁰ Prop. 1975/76:176, s. 36.

⁶¹ Prop. 1975/76:176, s. 36–37.

⁶² Prop. 2011/12:79, s. 21.

domstolspraxis och just förarbeten. Dessutom nämns det att även föreskrifter och uppförandekoder för olika sorters tjänster och uppdrag inom både privat och offentlig sektor kan ge en fingervisning om vad som egentligen gäller i fråga om otillbörliga förmåner.⁶³

Ett annat alternativ som föreslogs i samband med lagreformen var att otillbörlighetsrekvisitet skulle kopplas till effekten av ett handlande, och inte till förmånen. Det var utredningen som i sitt betänkande menade att lagtexten borde tala om ”otillbörlig påverkan” istället för otillbörliga belöningar. Detta motiverades med att det är den påverkan som en mutgivare hoppas utöva på mottagaren som ska vara otillbörlig för att straffansvar ska uppkomma, och inte förmånen i sig.⁶⁴ Regeringen ansåg dock att detta inte var någon bra lösning, utan föredrog att behålla den gamla regleringen där otillbörligheten kopplas till förmånen. Skälen för ändringen ansågs inte tillräckligt starka, utan istället poängterade regeringen att det redan står klart att en samlad bedömning ska göras i varje fall och att denna inte är begränsad till frågan om förmånen endast. Dessutom skulle den föreslagna ändringen inte inbegripa fall där handlandet inte gått ut på att påverka en viss tjänsteutövares direkta agerande, utan där det istället utgjort ett angrepp på tjänstens integritet i sig. Lagstiftaren valde alltså att även fortsättningsvis koppla otillbörlighetsrekvisitet till förmånen.⁶⁵

2.4.2 Rättspraxis

Det är inte möjligt i att den här framställningen ge en heltäckande bild av domstolspraxis avseende otillbörlighetsrekvisitet, men några rättsfall är värda att belysas. I NJA 1993 s. 593 var det ett företag som kontaktade enskilda arbetstagare inom både privat och offentlig verksamhet och erbjöd dem en gratis freestyle-apparat om de beställde varor till ett visst belopp från företaget å sina arbetsgivares vägnar. Ungefär 100 arbetstagare valde att utnyttja erbjudandet. Frågan i målet var om företagets agerande skulle ses som otillbörligt och därigenom aktualisera ansvar för bestickning. HD kom fram till att förfarandet var otillbörligt eftersom erbjudandet hade riktats direkt till arbetstagarna och det var dessa som skulle få apparaten. Erbjudandet hade påverkat arbetstagarna till att göra en beställning som i annat fall kanske över huvud taget inte hade kommit till stånd. Det faktum att så många verkligen utnyttjade det tydde på att förmånens värde inte varit alltför obetydligt heller. Två justitieråd var dock skiljaktiga och ville istället fria de tilltalade. De skiljaktiga menade nämligen att det

⁶³ Prop. 2011/12:79, s. 21.

⁶⁴ SOU 2010:38, s. 157.

⁶⁵ Prop. 2011/12:79, s. 27.

inte visats i fallet att offentliga beslutsfattare som skötte frågor rörande myndighetsutövning eller annan verksamhet av vikt hade agerat på ett visst sätt p.g.a. förmånen. Dessutom ansåg de att värdet på förmånen var så begränsat att ansvar för bestickning inte borde uppkomma i detta fall.

Det finns två nyare rättsfall från 2008 som behandlar otillbörlighetsrekvisitet. Det första, NJA 2008 s. 705, rörde frågan om en landshövding som blivit bjuden på älgjakt av ett skogsföretag hade gjort sig skyldiga till mutbrott respektive bestickning. Företaget bekostade övernattning i en jaktvilla, två middagar samt en lunch för landshövdingen. HD uttalade att själva värdet på förmånen inte var så lågt att det i sig skulle göra förmånen tillbörlig. Istället utredde domstolen vilka arbetsuppgifter landshövdingen hade och kom fram till att representation och deltagande i olika evenemang utgjorde en viktig del. Samtidigt hade hon, i egenskap av högsta chef för länsstyrelsen, en formell möjlighet att ägna sig åt myndighetsutövning genom att ta över enskilda ärenden från handläggarna. Denna uppgift var emellertid inte särskilt framträdande, vilket medförde att bedömningen inte skulle vara lika strikt som den hade varit för en person som uteslutande ägnade sig åt myndighetsutövande uppgifter. En viktig del av landshövdingens arbete var att knyta kontakter med representanter från näringslivet och fungera som länets främsta företrädare. Då älgjakt var en betydelsefull del av verksamheten i just det länet ansåg HD att det redan av den anledningen var ”naturligt och legitimt” för landshövdingen att ta del av förmånen.⁶⁶ Dessutom var hon öppen med förmånen och omständigheterna kring den genom att berätta om jakten i sitt veckobrev. HD anförde att omständigheterna i övrigt, gällande omfattningen av jakten eller dess arrangemang, inte ledde till någon annan slutsats och friade därför de tilltalade.

Det andra fallet från 2008 var NJA 2008 s. 812 och handlade om besiktningsmän vid Svensk Bilprovning som hade tagit emot alkohol som gåva samt själva fått köpa alkohol från Tyskland till inköpspris och sedan fått varorna hemlevererade. Åklagaren gjorde gällande att ansvar för mutbrott respektive bestickning skulle utdömas för de inblandade aktörerna. HD prövade endast otillbörlighetsfrågan och kom fram till att förmånerna besiktningsmännen hade fått var otillbörliga. Bl.a. uttalade HD att ”[a]v betydelse för bedömningen av om förmånen varit ägnad att påverka tjänsteutövningen är arten av och värdet på förmånen satt i relation till befattningen”.⁶⁷ Den enda kopplingen mellan de olika aktörerna var att de hade

⁶⁶ Cit. NJA 2008 s. 705, s. 732.

⁶⁷ Cit. NJA 2008 s. 812, s. 825.

träffats i tjänsten och därför skulle det anses att förmånerna hade lämnats för tjänsteutövningen, som utgjordes av myndighetsutövning i detta fall. Eftersom det rörde sig om ett upprepat beteende spelade det ingen roll att värdet på varje enskild förmån inte var särskilt stort. Beaktat att förfarandet kunde leda till misstankar om att givarna fått en bättre behandling än andra av besiktningsmännen vid bilprovningen, skulle det ses som otillbörligt.

3. Analys och slutsatser

Som redovisats ovan mötte den förra mutbrottslagstiftningen en hel del kritik för sin utformning. Eftersom kritiken främst riktades mot personkretsens omfattning samt otillbörlighetsrekvisitet kommer jag framförallt att fokusera på dessa områden i min analys. Därefter kommer jag diskutera samregleringen av privat och offentlig sektor för att avslutningsvis sammanfatta de slutsatser jag dragit och föreslå alternativa lösningar för mutbrottslagstiftningens utformning.

Vad gäller personkretsen i BrB 10 kap. 5 a § första stycket var det en efterlängtd utvidgning som skedde av den krets av individer som kan lagföras för tagande av muta. Det faktum att vissa personer kunde undkomma ansvar endast p.g.a. att de inte träffades av bestämmelsen i fall då en person med motsvarande ställning skulle ha fällts för mutbrott, sågs som en orättvis och orimlig följd av reglerna. Som fallet RH 2010:5 visade fanns det egentligen ingen logik i den här uppdelningen. Precis som Sandgren anförde i sitt debattinlägg innebar den tidigare lydelsen av paragrafen att frilansjournalister alltid kunde låta sig mutas utan att bestraffas för det, samtidigt som anställda journalister med motsvarande arbetsuppgifter kunde bli fällda för samma förfarande. Jag håller med honom om att det inte finns någon vettig anledning till att den ena gruppen i det här fallet skulle omfattas av lagen, medan den andra gick fri. De skäl som lagstiftaren anförde på 1970-talet till att reglerna endast skulle omfatta arbetstagare och vissa uppdragstagare kan inte anses vara tillräckliga för att rättfärdiga de absurda resultat som kunde följa av bestämmelserna. Att inte vilja att ansvaret träffar för många personer är ett märkligt resonemang när man samtidigt menar att korruption är ett allvarligt problem som ska bekämpas. Dessutom rimmar det illa med att man samtidigt valde att sammanföra reglerna för privat och offentlig sektor, eftersom man ansåg de grundläggande skyddsintressena vara desamma. Detta trots att ansvaret för mutbrott härigenom utvidgades något för den privata sektorn.

Då mycket kritik riktades mot den här regleringen av personkretsen, var det en av de saker som utredningen för några år sedan skulle lägga särskild vikt vid i sin översyn av mutbrotten. Lagstiftarens tanke var att komma åt de ovan nämnda problemen och skapa en bättre formulerad samt mer ändamålsenlig lag. I och med att det nu helt enkelt stadgas att alla arbets- och uppdragstagare ska omfattas av bestämmelsen, får man säga att lagstiftaren

lyckades i sitt uppsåt. Formuleringen är både tydligare och enklare att förstå, samtidigt som den inte gör skillnad på olika slags uppdragstagare eller mellan arbets- och uppdragstagare. Argumenten lagstiftaren använde för den här ändringen var framförallt att bestämmelsen nu bättre möter kraven på en likvärdig och rimlig lagstiftning. Även det faktum att den tidigare regleringen inte var flexibel nog att kunna anpassas till ett föränderligt samhälle angavs som skäl för en ändring. Båda dessa argument är välgrundade enligt min mening. Eftersom det idag förekommer många olika sätt att organisera en arbetsplats på, är det bra att mutansvaret träffar alla som utför detta arbete lika. Det ska inte vara sättet man valt att organisera arbetet som avgör om en person kan göras ansvarig för mutbrott eller inte. Genom att inte ha med en detaljerad lista som stadgar exakt vilka som ska omfattas av paragrafen, är risken mindre för att det i framtiden kommer bli problem med t.ex. nya kategorier av uppdragstagare, som egentligen också borde omfattas av bestämmelserna men där lagstiftaren ännu inte hunnit uppdatera lagen så att ansvar ska kunna utdömas.

Förutom att alla uppdragstagare omfattas av personkretsen, tillhör nu även deltagare och funktionärer i tävlingar som är föremål för allmänt anordnad vadhållning denna krets. I förarbetena framhöll man att anledningen till detta är att det föreligger en ökad risk för att korruptionen inom detta område ökar, inte bara utomlands där konstaterade fall av mutor har påträffats, utan även i Sverige. Det finns alltså enligt lagstiftaren en risk för att denna kultur sprider sig till oss. Eftersom vadhållningen involverar stora summor pengar är det önskvärt att denna går till på ett korrekt sätt utan någon inblandning av mutor. Jag skulle dock säga att det är tveksamt om detta är ett tillräckligt argument för att införa en nykriminalisering. Såvitt utredningen kunde se förekommer inte det här beteendet i Sverige, utan det man har beaktat och tagit fasta på är, som nämnts, att eftersom det existerar utomlands kan det sprida sig hit också. Det finns dock inget säkert sätt att veta om det faktiskt kommer bli så. Men med tanke på konsekvenserna korruption generellt ger i ett samhälle, finns det utrymme för att argumentera att det är bra att lagstiftaren förekommer ett problem istället för att invänta dess eventuella uppkomst. Det skickar även en signal om att man från lagstiftarens sida ser allvarligt på mutor generellt sett och att korruption inom den allmänt hållna vadhållningsindustrin är så oönskad att den inte ens ska få möjlighet att få fäste här i landet. Dessutom är det inte alla deltagare som kommer att omfattas av bestämmelsen, utan endast de som tävlar i samband med allmänt anordnade vadhållningar. Detta eftersom lagstiftarens motivering till regeln är just att det är denna verksamhet som har ett beaktansvärt

skyddsintresse. Därmed kan man hävda att nykriminaliseringen inte är alltför långtgående i sin utformning.

Även otillbörlighetsrekvisitet har varit väldigt kritiserat och många hoppades nog på att en förändring skulle ske gällande detta i samband med omarbetningen av lagstiftningen förra året. Lagstiftaren har dock valt att behålla den tidigare lösningen. Som skäl anförde man i förarbetena att det inte är möjligt att ange i paragraferna vad som ska utgöra en otillbörlig förmån eftersom den bedömningen måste göras baserat på alla väsentliga omständigheter i varje enskilt fall. Det finns inga generella omständigheter som är av avgörande betydelse i vartenda fall och därför kan man inte i lagtexten uttryckligen skriva ut riktlinjer för hur bedömningen ska göras. Även om det är sant att varje fall måste grundas på sina egna meriter är det tveksamt om lagstiftarens skäl är tillräckligt bra för att rättfärdiga den nuvarande lösningen. Det är självklart inte möjligt att i en lagtext skriva ut exakt allt som är av relevans för en viss bedömning eller att förutspå alla tänkbara situationer som kan uppkomma för att reglera hur de ska lösas. En bestämmelse borde dock inte vara så oklar att det är svårt att avgöra vad den egentligen stadgar. Särskilt inom straffrättens område är det av största vikt att bestämmelserna är tydligt formulerade och avgränsade. Med tanke på vilken enorm maktbefogenhet det innebär för det allmänna att kunna döma människor i domstol och bestraffa dem genom t.ex. ett frihetsberövande, måste lagen vara tydlig och skriven på ett sätt som gör att det klart framgår vilka handlingar som är oönskade i samhället och som kan leda till ett straff för den som utför dem.

Istället för en tydligare och mer specificerad lagstiftning var lagstiftarens lösning att påtala i propositionen att vägledning för bedömningen av otillbörlighetsrekvisitet kan sökas i förarbeten och praxis. Även föreskrifter och uppförandekoder angavs som potentiella hjälpmedel vid bedömningen. Detta är visserligen en lösning som inte är ovanlig; ofta hittas vidare instruktioner för hur en viss bestämmelse ska förstås i motiven till en lag eller i tidigare avgöranden på området. Att hänvisa till föreskrifter och koder som olika aktörer, som t.ex. privata företag eller enstaka myndigheter, tagit fram anser jag dock inte vara ett särskilt lyckat sätt att närmare förklara hur en straffrättslig bestämmelse ska tolkas. Inom civilrätten kan det finnas en god anledning till att referera till olika privaträttsliga skrifter för att närmare klargöra vilka regler som gäller inom ett visst område eller hur dessa regler ska tolkas. Men inom straffrätten måste det ses som att det är lagstiftaren som har både det yttersta ansvaret och befogenheten att bestämma hur lagen ska vara utformad. Visserligen är det domstolarna

som i sista ledet ska tillämpa de straffrättsliga bestämmelserna och som därför ofta har ett visst utrymme att besluta om hur en viss bestämmelse ska tillämpas i ett konkret fall, men de måste självfallet hålla sig inom de ramar som lagstiftaren satt upp. Det finns dessutom speciella rättsprinciper som gäller inom straffrätten just p.g.a. området ingripande natur, som på så sätt begränsar domstolens manövreringsutrymme. Ett exempel på en sådan princip är den som stadgar att i de fall där det är tveksamt om ett visst förfarande över huvud taget ryms inom ett straffbuds tillämpningsområde, ska domstolen välja att hellre fria än fälla.

Det får alltså ses som ett misslyckande att lagstiftaren inte kunnat hitta en lösning som innebär åtminstone en viss förbättring av mutbrottsbestämmelserna, även om det inte skulle vara möjligt att konstruera en helt uttömmande och felfri reglering. Bara för att det inte går att reglera en bestämmelse ner i minsta detalj, borde inte det innebära att man inte lagstiftar om det i den mån det är möjligt. I det här fallet hade man kunnat lägga till ett extra stycke i 5 a § där man exemplifierar vad som kan utgöra en otillbörlig förmån. Eftersom det då endast skulle vara en uppräkningslista med förslag på vad som kan beaktas, hade det inte inneburit att det var något rätten alltid var tvungen att ta hänsyn till vid en prövning. Det skulle dock underlätta både vid rättstillämpningen och för enskilda genom att det tydligare framgick redan i paragrafen vad lagstiftaren tänkt sig ska gälla beträffande den här kriminaliseringen.

För domstolarna fungerar dock lagstiftarens nuvarande lösning på så sätt att den inte skiljer sig nämnvärt från hur rättens arbetsmetod ser ut i vanliga fall. Men för den enskilde innebär det en osäkerhet att inte direkt ur lagtexten kunna utläsa vad som egentligen gäller. Lagen kan inte sägas vara särskilt lättillgänglig och förutsägbar om man måste använda sig av andra källor för att kunna förstå den. De flesta enskilda har dessutom inte den kunskap och de verktyg som krävs för att kunna leta fram och tillgodogöra sig informationen som finns i dessa källor. Denna olägenhet kan visserligen sägas gälla de flesta lagar, men återigen är det i mitt tycke ingen rimlig ursäkt att inte åtminstone försöka stifta lagar som även lekmän kan begripa. Med en precisering i lagtexten av hur otillbörlighetsrekvisitet ska förstås hade det varit lättare för den enskilde att inse vad lagen egentligen säger för att kunna avgöra vilka beteenden som är straffbara och vilka som anses godtagbara. Dessutom hade det inneburit en större rättssäkerhet överlag om det tydligare framgick hur mutbrotten är avgränsade och definierade.

Den alternativa lösningen som utredningen presenterade i sitt betänkande hade inte heller förbättrat lagstiftningen. Förslaget gick ut på att skriva in i lagen att förfaranden som syftar till otillbörlig påverkan ska vara förbjudna, istället för att tala om otillbörliga förmåner. Den här lösningen hade dock inte ändrat något vad gäller problemen förknippade med rekvisitet, eftersom det fortfarande skulle vara oklart vad ”otillbörlig” påverkan skulle innebära.

Vad som vidare talar för att en exemplifiering i lagtexten hade varit en bättre lösning är det faktum att det redan finns vissa riktlinjer för hur otillbörlighetsrekvisitet ska tolkas, vilket lagstiftaren gett uttryck för i förarbetena. Bl.a. betonas det att förmåner som ges inom den offentliga sektorn oftare ska ses som otillbörliga än motsvarande inom den privata sektorn. Vid bedömningen av hur allvarligt ett visst förfaringsätt är, ska det alltså beaktas att skyddsintresset för en korrekt myndighetsutövning är större än för t.ex. privata företags handel med varandra. Vidare ska t.ex. förmåner som förekommer naturligt inom arbetslivet oftast betraktas som tillbörliga, medan en förmåns värde i sig aldrig kan avgöra om den ska anses vara otillbörlig eller inte. Det faktum att det alltså finns vissa utgångspunkter som lagstiftaren menar ska tas i beaktande vid bedömningen av en förmåns otillbörlighet, visar att det förmodligen skulle gå att införa ett stadgande om dessa grundläggande premisser direkt i lagtexten.

Detta sistnämnda för in mig på samregleringen av mutor inom privat och offentlig sektor. Vid de senaste lagändringarna bestämde lagstiftaren att mutbestämmelserna även i fortsättningen skulle reglera de båda sektorerna utan någon åtskillnad. En del kritiker har menat att detta inte är någon tillfredsställande lösning eftersom skyddsintressena för de båda områdena skiljer sig för mycket. Lagstiftarens argument för att trots allt behålla den gamla utformningen grundar sig på korruptionens allmänna skadliga konsekvenser, oavsett inom vilken organisation den förekommer. Eftersom detta är något som inte är önskvärt i samhället finns det anledning att ha gemensamma bestämmelser för att kriminalisera och försöka stävja korrupta beteenden. Det kan enligt mig finnas en poäng i att ha en samreglering vad gäller mutbestämmelserna, då den främsta anledningen till att mutor är kriminaliserade är just att de leder till ett ojämlikt samhälle där vissa kan köpa sig till en bättre behandling. Även det faktum att ett korrupt beteende inom den privata sektorn kan få till följd att mutor generellt blir mer accepterade i samhället och därmed kan leda till att de oftare börjar förekomma även inom den offentliga sektorn, talar för en gemensam kriminalisering av mutbrotten som dessutom återfinns i just

BrB. Konsekvenserna kan annars bli att vi får ett otryggt samhälle där människor varken litar på myndigheterna, de privata företagen eller ens allas lika värde och möjligheter.

Vad som talar mot en samreglering är, som anförts, att skyddsintressena trots allt skiljer sig åt mellan de två sektorerna. Ett särskilt beaktansvärt intresse är en korrekt myndighetsutövning, som ju bara förekommer inom den offentliga sektorn. Dessutom har lagstiftaren angett att man vid bedömningen av huruvida en förmån varit otillbörlig, ska beakta att utrymmet för att förmåner ska ses som tillbörliga är mycket mindre inom den offentliga sektorn jämfört med en situation då samma förmån ges inom den privata sektorn. Det ska alltså finnas skillnader inom de olika områdena som dessutom har en direkt inverkan på hur paragraferna ska tolkas i olika situationer. Anledningen till att mutor inom offentlig sektor ses som allvarligare är att det har värre verkningar om en felaktig myndighetsutövning kommer till stånd, eftersom det ligger i verksamhetens inneboende natur att den är ingripande och medför stora förändringar för enskilda beroende på vilka beslut som fattas. Privata organisationers beslut och förehavanden har inte samma effekter. Jag håller därför med om att det ska ses som allvarligare med mutbrott begångna inom den offentliga sektorn och att dessa ska bestraffas hårdare. Det innebär dock inte att vi borde ha separata bestämmelser för de två sektorerna. Eftersom korruption i sig utgör ett så allvarligt problem anser jag inte att det vore en bra lösning att gå tillbaka till hur lagstiftningen såg ut innan samregleringen infördes på 1970-talet. I och med förändringen skärptes reglerna för mutor inom den privata sektorn så att dessa förfaranden höjdes till samma nivå som mutbrott inom den offentliga sektorn låg på. Jag kan inte se någon anledning till att nu mildra dessa regler för de privata verksamheterna. Istället borde det klargöras i lagtexten att mutor inom den offentliga sektorn ska bestraffas hårdare, vilket alltså redan utgör gällande rätt. Detta resonemang kan kopplas samman till det som anförts ovan om otillbörlighetsrekvisitet och dess brister. Om det i lagtexten hade stadgats att otillbörlighetsbedömningen i ett konkret fall bl.a. ska göras med utgångspunkt i vilken sektor det handlar om och att bedömningen ska vara strängare samt leda till ett hårdare straff om det rör sig om den offentliga sektorn, hade det på ett uttryckligt sätt framgått vad som egentligen gäller. Genom att helt enkelt klargöra att detta ska utgöra en försvårande omständighet, hade lagtexten vunnit mycket i tydlighet eftersom den då bättre hade återspeglat vad lagstiftaren tänkt sig.

Frågan är dock hur semioffentliga uppdrag, som t.ex. offentliga försvarares verksamhet, ska bedömas. Man skulle kunna dra en parallell mellan dessa uppdrag och vad som gäller för

verksamheter som sköts av privata bolag, men som ägnar sig åt myndighetsutövning (jämför t.ex. NJA 2008 s. 812 om besiktningsmännen vid Svensk Bilprovning). Eftersom skyddsintresset är så starkt vad gäller just offentlig verksamhet kan det argumenteras för att även semioffentliga uppdrag ska betraktas strängare än rent privata verksamheter. Bedömningen behöver inte bli lika strikt som inom den offentliga sektorn, men en nyanserad prövning kan göras där både de offentliga inslagen i uppdraget och de mer privata aspekterna av detta beaktas. En jämförelse kan göras med HD:s resonemang i NJA 2008 s. 705, där man bl.a. konstaterade att trots att landshövdingen var offentliganställd och kunde ägna sig åt myndighetsutövning hade hon arbetsuppgifter som främst gick ut på att knyta kontakter och vara en representant för länet. Därmed blev bedömningen av otillbörlighetsrekvisitet mildare än vad den annars hade varit för tjänstemän som uteslutande har myndighetsutövande arbetsuppgifter.

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras att mutbrottslagstiftningen delvis ändrats på så sätt att den blivit tydligare och bättre anpassad till att beivra korrupta ageranden, främst p.g.a. personkretsens utvidgning. Även det faktum att man ändrat brottsbeskrivningarna och placerat alla mutbrott i anslutning till varandra i samma kapitel i BrB får sägas ha bidragit till detta. Dock har situationen inte förbättrats angående otillbörlighetsrekvisitets oklarhet. Istället föreslår jag att ett nytt stycke införs i BrB 10 kap. 5 a §, där lagstiftaren tydliggör hur rekvisitet ska tolkas och vilka överväganden som ska göras vid bedömningen av vad som utgör en otillbörlig förmån. Dessutom borde det direkt i lagtexten framgå att förfaranden inom den offentliga sektorn ska ses som allvarigare och bestraffas hårdare än motsvarande inom den privata sektorn. Dock ser jag ingen anledning till att dela upp mutbestämmelserna för de här två sektorerna, utan de borde även fortsättningsvis regleras i samma paragrafer. Mutbrottslagstiftningen förbättrades med andra ord åtminstone delvis i samband med lagändringarna 2012, men än finns det saker att anmärka på vad gäller dess utformning. Det borde därför göras en ny översyn av bestämmelserna i framtiden, där man fokuserar på att konstruera tillfredsställande lösningar till de problem som återstår.

Käll- och litteraturförteckning

Källor:

Lagar:

SFS 1919:446 Lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurrens.

SFS 1962:700 Brottsbalken.

SFS 1994:100 Lotterilagen.

Rättsfall:

NJA 1993 s. 593.

NJA 2008 s. 705.

NJA 2008 s. 812.

NJA 2009 s. 751.

RH 2010:5.

Förarbeten:

Prop. 1975/76:176 om ändring i brottsbalken m.m.

Prop. 2011/12:79 *En reformerad mutbrottslagstiftning*.

SOU 1974:37 *Mut- och bestickningsansvaret*.

SOU 2010:38 *Mutbrott*.

Dir. 2009:15 *En modernare mutbrottslagstiftning och en kod för beslutspåverkan inom näringslivet*.

Litteratur:

Cars, Thorsten: *Mutbrott och korruptiv marknadsföring*, tredje upplagan, Stockholm 2012.

Institutet Mot Mutor: *Farliga förmåner Vad säger lagen om mutbrott, bestickning och korruptiv marknadsföring*, femte upplagan, Stockholm 2010.

Wennberg, Suzanne: ”Varför är korruptionsbrotten - mutbrott och bestickning - så svårtillämpade? Inlägg med anledning av en ny dom från Högsta domstolen”. I: *Juridisk tidskrift vid Stockholms universitet* 2008–09 s. 486–492.

Elektroniska källor:

Berggren, Nils-Olof m.fl.: *Brottsbalken en kommentar*, version 2012-07-01, kommentarerna till 10 kap. 5 a–b §§. Hämtad 2013-05-20 från: <http://zeteo.nj.se/ppd/template.htm;jsessionid=8B5395CC1E9DEA3E3A19F9779EA76517?view=main>.

Corruption Perceptions Index 2012, Transparency International, hämtad 2013-04-23 från: <http://cpi.transparency.org/cpi2012/results/>.

Flera har redan friats, Dagens Nyheter, publicerad 2013-04-09. Hämtad 2013-04-25 från: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/flera-har-redan-friats>.

Friberg, Sandra: *Brottsbalken*, version 2012-07-01, kommentarerna till 10 kap. 5 a–b §§. Hämtad 2013-05-20 från: http://juridik.karnovgroup.se/document/527533/elem/SFS1962-0700_K10_P5A?versid=146-1-2005.

Göteborg: Första fällande domen i muthärva, SVT Nyheter, publicerad 2012-03-12. Hämtad 2013-04-25 från: <http://www.svt.se/nyheter/sverige/goteborg-forsta-fallande-domen-i-mutharva>.

Rättsfallsbank, Institutet Mot Mutor, hämtad 2013-05-17 från: <http://www.institutetmotmutor.se/rattsfall>.

Sandgren, Claes: ”Sefastssons agerande måste kriminaliseras”, Dagens Nyheter, publicerad 2010-02-02. Hämtad 2013-05-13 från: <http://www.dn.se/debatt/sefastssons-agerande-maste-kriminaliseras>.

Bilagor

Bilaga A

Brottsbalken 20 kap. 2 §:

Arbetstagare som, för sig själv eller för annan, tar emot, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning, döms för *mutbrott* till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma skall gälla, om arbetstagaren begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma. Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vad i första stycket sägs om arbetstagare skall också tillämpas på

1. ledamot av styrelse, verk, nämnd, kommitté eller annan sådan myndighet som hör till staten eller till kommun, landsting eller kommunalförbund,
2. den som utövar uppdrag som är reglerat i författning,
3. den som omfattas av lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m. eller annan som fullgör lagstadgad tjänsteplikt,
4. den som utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts utövar myndighet,
5. den som i annat fall än som avses i 1–4 på grund av förtroendeställning fått till uppgift att för någon annan
 - a) sköta en rättslig eller ekonomisk angelägenhet,
 - b) genomföra en vetenskaplig eller motsvarande utredning,
 - c) självständigt sköta en kvalificerad teknisk uppgift, eller
 - d) övervaka utförandet av en sådan uppgift som anges i a, b eller c,
6. främmande stats minister, ledamot av främmande stats lagstiftande församling eller ledamot av främmande stats organ motsvarande dem som avses i 1,
7. någon som, utan att inneha anställning eller uppdrag som nu har sagts, utövar främmande stats myndighet eller utländskt skiljemannauppdrag,
8. ledamot av kontrollorgan, beslutande organ eller parlamentarisk församling i mellanstatlig eller överstatlig organisation där Sverige är medlem, och
9. domare eller annan funktionär i internationell domstol vars domsrätt Sverige godtar.
Lag (2004:785).

Bilaga B

Brottsbalken 17 kap. 7 §:

Den som till arbetstagare eller annan som avses i 20 kap. 2 § lämnar, utlovar eller erbjuder, för denne själv eller för annan, muta eller annan otillbörlig belöning för tjänsteutövningen, döms för *bestickning* till böter eller fängelse i högst två år.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. *Lag (2004:404).*